

Бонарев В.В.,
к.е.н., асистент кафедри «Обліку, аналізу та аудиту»,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

МІСЦЕ ОБЛІКУ В ІНСТИТУЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ДЛЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Інституційна теорія ввела в облік нову категорію – трансакційні витрати, що дало змогу розглядати бухгалтерський облік з позиції ефективності функціонування як окремого інституту та аналізу його ролі в суспільстві – у соціальному інституційному середовищі. Зокрема, І. Б. Садовська вказує, що спрямування наукових досліджень в обліковій сфері на вивчення впливу інституційної економічної теорії стало проривом [1, с. 15].

Інституціоналізація обліку дає змогу розкрити теперішнє становище і подальший розвиток системи обліку з точки зору поєднання: опорних соціально-економічних бажань користувачів інформації системи обліку, самих працівників бухгалтерії, законодавчих актів та організаційних форм системи обліку на підприємстві [2, с. 123].

У своїх працях Л. Чайковська розглядає інституціоналізацію обліку як процес гармонізованих концептуальних, правових, організаційних, технологічних й інших системних перетворень в обліковій системі, перехід до перспективної системи. У контексті інституціоналізму облікову систему можна визначити як економічний інститут, який подолав довгий еволюційний шлях розвитку і сформувався у систему теоретико-методологічної концепції та практичних інструментів формування інформації про господарську діяльність суб'єкта для потреб користувачів [3].

Таким чином, інституціоналізація сфери обліку передбачає, що індивідууми й суб'єкти економічних відносин діють не лише відповідно до своїх інтересів, а й відповідно до прав та обов'язків, за рахунок чого досягаються координація й узгодження інтересів різних груп спеціальних інтересів [4]. Важливе місце в інституційному середовищі належить обліку як спрямовуючому, регулюючому та контролюючому механізму. Це підтверджує застосування в обліку інституційного підходу як у практичній площині, так і в теоретичному аспекті. У практичній площині використання цього підходу має такі форми: по-перше, інститут – це набір положень, стандартів, законів, яких необхідно дотримуватися суб'єктам господарювання (зокрема, Міжнародні стандарти фінансової звітності, на основі яких розробляються і впроваджуються в економічне життя національні П(С)БО); по-друге,

організація (бухгалтерський апарат, бухгалтерія), що реалізує ці норми: обліковий апарат в умовах інституційного підходу розглядається як окрема інституція (організація) в управлінській структурі підприємства, яка регулює всі його економічні процеси через принципи та методи обліку. При цьому суб'єктами, які регулюють усі ці процеси і виконують облікові роботи, є бухгалтери. Їхня поведінка підпорядковується інституційному підходу, оскільки вона потребує організації й регулювання діяльності як кожного працівника щодо виконання ним посадових обов'язків, так і колективу загалом [5, с. 86-87].

Важливе значення має те, що бухгалтерський облік є одним із механізмів значного впливу на економіку, оскільки через нього економіка регулюється законами та іншими нормативними документами. Тобто, безпосередньо через облік, як окремий інститут (набір правил та норм) регулюється і контролюється господарська діяльність підприємств (фірм, компаній) як учасників ринкового (інституціонального) середовища економіки не тільки однієї країни, а й усієї економіки у глобальному масштабі [6, с. 122].

Отже, знання інституційної теорії використовуються для прогнозування і координації розвитку обліку, але в Україні цьому питанню подається мало уваги. Роль трансакційних витрат в інформаційному забезпеченні управління постійно зростає через те, що вони виникають у господарській діяльності фірми. Важливе має значення також процес збирання даних про трансакційні витрати та здійснення їхнього розширеного обліку, який дає змогу проводити глибокий аналіз умов і причин виникнення цих витрат та здійснювати контроль за ними.

Література

1. Садовська І. Б. Облік трансакційних витрат: наукові погляди / І. Б. Садовська // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Чернігів, 25–26 жовт. 2013 р.).– Чернігів : Черніг. держ. технол. ун-т, 2013. – С. 14–15.
2. Жук В. Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: монография / В. Н. Жук. – К. : Аграр. наука, 2013. – 408 с.
3. Чайковская Л. А. Современные концепции бухгалтерского учета (теория и методология): автореф. дис. на соискание уч. степени докт. экон. наук : спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Л. А. Чайковская – Москва, 2007. – 57 с.
4. Капучак І. О. Систематизація принципів організації обліку та складання фінансової звітності / І. О. Капучак, А. В. Хмелевська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 2, т. 1. – С. 26–30.
5. Сльозко Т.М. Розвиток бухгалтерського обліку в інституційному

середовищі / Т. М. Сльозко // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 3. – С. 84–93.

6. Камінська Т. Г. Активізація кругообороту капіталу: обліково-контрольний аспект: [монографія] / Т. Г. Камінська, Н. Г. Царук, О. В. Ільчак, Н. І. Гарапко, З. Ю. Мельник / за заг. ред. д.е.н. Т.Г. Камінської. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2015. – 416 с.

УДК 657

Бродовська О.Г.,
Президент фінансової компанії Абсолют фінанс, м.Київ,
Бобрівець В. В.,
аспірант кафедри податків та фіскальної політики,
Тернопільський національний економічний університет

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сучасному етапі актуальним на підприємствах будь-якої форми власності, розміру та виду діяльності є питання належної організації обліку. Лише чітко продумана та правильно організована система господарського обліку дозволяє працівникам підприємства отримувати своєчасну, достовірну інформацію, для прийняття управлінських рішень. Термін «організація обліку», вчені трактують по-різному, а, отже, єдиного поняття досі не виведено.

На думку В.С. Лень організація обліку – це сукупність дій щодо створення цілісної облікової системи, підтримання і підвищення її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріальної й інформаційної бази облікового процесу [5, с.6].

М. Ю. Карпушенко вважає, що організація обліку є системою впорядкованих дій щодо створення обліку, яка включає складання первинних носіїв облікової інформації, облікових реєстрів, організацію облікового процесу, а також облікову політику суб'єкта господарювання [3, с. 7].

Л.Г. Ловінська під організацією обліку розуміє раціональну систему відображення операцій і результатів діяльності з врахуванням економіко-організаційних особливостей суб'єкта господарювання, результати впровадження якої гарантують достовірність інформації, її повноцінність для прийняття оперативних та стратегічних рішень [6, с. 17].

Ф.Ф. Бутинець говорить, що організація обліку є цілеспрямованою діяльністю керівників суб'єкта господарювання зі створення, постійного